

ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНЛАРИНИНГ ФИРИБГАРЛИК ЖИНОЯТЛАРИГА ҚАРШИ КУРАШИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

Октамов Санжар Ғайратович

Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси

Магистратура тингловчиси

АННОТАЦИЯ

Тадқиқот мавзусининг долзарблиги шундаки, мавзунинг долзарблиги ва зарурати, фирибгарлик жиноятининг тушунчаси, сабаб шароитлари, унинг жиноят-ҳуқуқий ва криминологик жиҳатлари, фирибгарлик жиноятининг профилактикасини ташкил этиш, шунингдек бу борада ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширувчи орган ва муассасалар томонидан амалга ошириладиган профилактик чора-тадбирлар ва уларни ташкил этиш ва амалга ошириш тартиби ҳамда йўналишлари таҳлил қилинган.

Таянч тушунчалар: илгари судланган, рецидив жиноятчи шахс, жиноятчилик сабаблари, жиноятчи шахс, ижтимоий ва ҳуқуқий омиллар, ижтимоий руҳий-муҳит, жиноятнинг даражаси, тузилиши, динамикаси.

ANNOTATION

The relevance of the research topic is the relevance and necessity of the topic, the concept of the crime of fraud, its causal conditions, its criminal-legal and criminological aspects, the organization of the prevention of the crime of fraud, as well as the preventive measures implemented by the bodies and institutions that implement the prevention of offenses in this regard and their organization and implementation procedures and directions were analyzed.

Фирибгарлик жиноятларида жиноятдан жабр кўрган шахслар фирибгарлар таъсирига ўзларининг ишонувчанлиги, қонунни яхши билмаслиги ва энг асосийси, ўз мақсадларига ноқонуний йўллар билан тезроқ эришишни хоҳлаганликлари учун тушиб қоладилар. Улар ўзларининг алданганликларини кейинроқ англаб етадилар, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга мурожаат қилишдан олдин бир неча бор фирибгарга кўнғирок қиладилар, уй ёки иш жойига бориб, у билан мулоқот қиладилар, фирибгарнинг ваъдалари пуч эканлиги, бажарилмаслиги, унга берилган моддий бойликлари қайтарилмас-лигини тушунганларидан кейингина ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга мурожаат қиладилар. Тегишли идораларга кеч мурожаат этиш уни очиш ва у бўйича терговга қадар текширув ўтказишга салбий таъсир кўрсатади.

Содир этилган фирибгарлик жиноятлари ҳақида келиб тушган аризаларнинг таҳлили ҳозирги кунда фирибгарлик жиноятлари асосан қуйидаги шакл ва соҳаларда содир этилаётганлигини кўрсатди:

- 1) автосалонлардан навбатсиз автомашина олиб беришни ваъда қилиш;
- 2) қарз олди-берди муносабатлари;
- 3) ўқув юртларига киритиш масаласи;
- 4) кредит олиб бериш;
- 5) ишга жойлаштириб қўйиш, юқори лавозимга тайинлашда ёрдам беришни ваъда қилиш;
- 6) пластик карточкалардаги пулларни нақдлаштириб бериш;
- 7) паспорт бўлимларидан чет элга чиқиш учун рухсатнома (виза)лар олиб беришни ваъда қилиш;
- 8) хорижий давлатларга ишга юборишни ваъда қилиб улардан моддий қимматликлар олиш;
- 9) тилла буюмлар олди-бердиси билан боғлиқ;
- 10) уй-жой олди сотдиси, ҳадя, мерос ва бошқа битимлар билан боғлиқ;
- 11) тендер ёки ким ошди савдосида кўчмас мулк олиб бериш;
- 12) қимматбаҳо, нодир металлларни хонадонлардан алдов йўли билан олиш;
- 13) фол очиб қўйиш;
- 14) ёш қизларни алдаб, тилла тақинчоқларини олиб кетиш;
- 15) қалбаки ҳужжатлар орқали хизмат кўрсатишни ёки бирор маҳсулотни етказиб беришни ваъда қилиб, моддий бойликларни қўлга киритиш;
- 16) турли давлат идораларида хизмат кўрсатишини айтиб, сохта ҳужжатлардан фойдаланиб, текширув ўтказмаслик эвазига моддий қимматликларга эга бўлиш;
- 17) қишлоқ хўжалиги соҳасида деҳқонларга турли хил минерал ўғитларни арзон нархларда олиб беришни ваъда қилиш;
- 18) фуқаролар билан вилоятларга қатновчи киракаш сифатида танишиб, уларнинг пул жўнатмаларини манзилига етказиб беришни ваъда қилиб, ишончига кириб, пулларни олиб, келишилган манзилга етказиб бермаслик ва бошқалар.

Эътиборли жиҳати шундаки, фирибгарлар фуқароларнинг ишончини қозониш учун ўзига тегишли транспорт воситасини кўрсатишади, телефон рақамини ҳам беришади.

Ички ишлар органларининг фирибгарлик жиноятларига қарши курашиш методикасини ташкил этиш борасида ушбу турдаги жиноятларни содир этган шахслар билан ўтказиладиган тезкор-қидирув тадбирлари қуйидагилардан иборат:

– жабрланувчи ва шоҳидлар билан фирибгарлик жиноятини содир этган шахснинг ташқи белгилари (гавда тузилиши, юз тузилиши, тахминий ёши, ҳаракатланишдаги ўзига хослиги ва бошқалар) ҳақида батафсил маълумот олиш мақсадида сўров тезкор-қидирув тадбирини амалга ошириш;

– қидирув қатнашчиларига фирибгарлик жиноятини содир этган шахснинг ташқи белгилари ҳақида жабрланувчи ва шоҳидлардан олинган маълумотларни етказиш;

– жабрланувчи ва жиноят шоҳидларига ички ишлар органлари ҳисобида турган, муқаддам шу турдаги жиноятни содир этган шахсларнинг фотоальбомини кўрсатиш орқали фирибгарлик содир этган жиноятчининг шахсиятини аниқлаш;

– эксперт-криминалистга жабрланувчи ва шоҳидларнинг кўрсатувлари асосида қидирилаётган шахснинг фотороботини тузиш ҳақида топшириқ бериш;

– жиноятчининг фотороботидан фойдаланиб унинг шахсини аниқлаш мақсадида эксперт криминалистика бўлими имкониятларидан фойдаланиш орқали маълумотлар тўплаш;

– жиноятчининг фотороботи, жабрланувчиларнинг ва шоҳидларнинг кўрсатувларидан келиб чиқиб, тезкор ходимнинг шахсий изкуварлик қобилиятини ишга солиб, жиноятчи пайдо бўлиши мумкин бўлган ҳамда фуқаролар кўп йиғиладиган жойларда (бозорлар, истироҳат боғлари, кафе, барларда ва ҳ.к.) жиноятчини шахсини аниқлаш;

– жиноят содир этилган жойларда ва унга яқин ҳудудларда жиноятчи шахснинг фотороботини фуқароларга кўрсатиш орқали шахснинг айнанлигини аниқлаш ва сўраб-суриштириш.

Фирибгарлик жиноятини содир этган шахс кетган йўналиши бўйича ўтказиладиган тезкор-профилактик тадбирлар:

– жиноят қачон содир этилганлиги ҳамда жиноятчи шахс қайси томонга кетганлигини аниқлаш учун жабрланувчи ва шоҳидлардан батафсил сўраб-суриштириш;

– жиноятчини зудлик билан топиб қўлга олиш ҳамда жиноятни «**ИССИҚ ИЗИДАН**» очиш мақсадида жиноятчи кетган йўналишда кинолог ва унинг хизмат итидан фойдаланган ҳолда маълумотлар тўплаш;

– фирибгарлик жиноятини содир этган шахс кетган йўналишда жойлашган хонадонларда яшовчи шахслар билан жиноятчининг белгилари бўйича (уни кўрганлигини аниқлаш мақсадида) сўраб-суриштириш;

– жиноятчи кетган йўналишда жойлашган маиший хизмат кўрсатиш корхоналарида ишловчи ходимлар ва у ерга келган мижозлар билан, шунингдек, шу йўналишда савдо-сотик ишлари билан шуғулланувчи ва бошқа шахслар билан жиноятчи шахснинг кўриниши бўйича (уни кўрганлигини аниқлаш,

кўрган бўлса қачон ва қандай ҳолатда, қайси йўналишда кетганлигини билиш мақсадида) сўров ўтқиши;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс транспорт воситасидан фойдаланган ҳолда воқеа жойидан кетган бўлса, у кетган йўналишдаги корхона, муассаса ва ташкилотларга ўрнатилган камералардан қайд этилган ёзувларни олиш ҳамда транспорт воситасининг русуми, ранги, давлат рақами белгиси, асосида унинг кимга тегишли эканлигини аниқлаш мақсадида маълумотлар тўплаш.

Жиноят содир этиш усули бўйича ўтқазиладиган тезкор-профилактик тадбирлар:

–жабрланувчи, гувоҳ ва шохидлар билан сўров ўтқиши орқали фирибгарлик жиноятини содир этган шахснинг жиноят содир этиш усулини аниқлаш;

–жиноят содир этиш усули бўйича тегишли ҳисоблардан текшириш мақсадида маълумотлар тўплаш;

–жиноят содир этилган жой ва унга туташ ҳудудларда батафсил ҳамда синчковлик билан тезкор текширув ўтқиши;

–муқаддам ушбу усулда жиноят содир этган шахслардан сўраш ҳамда улардан олинган маълумотларни тезкор йўллар билан текшириш;

–муқаддам ушбу усулда жиноят содир этган шахслар билан боғлиқ ахборотни олиш мақсадида маълумот тўплаш;

–муқаддам ушбу усулда жиноят содир этган шахслар орасидан гумон қилинувчилар аниқланса, уларга нисбатан тезкор кузатув ўтқиши.

Жиноятчи шахснинг жабрланувчи билан алоқа ўрнатиши йўналиши бўйича ўтқазиладиган тадбирлар:

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахснинг дастлабки алоқани ўрнатиш йўлини жабрланувчидан сўраб аниқлаш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс уяли алоқа воситаси орқали танишган бўлса, унинг шахсини аниқлаш мақсадида тегишли уяли алоқа компанияларига сўров хатлари юбориш орқали маълумотлар тўплаш;

–телефон рақами кимга тегишлилиги аниқланганидан сўнг телефон рақами эгасининг жиноятга алоқадорлигини аниқлаш, агарда телефон расмийлаштирилган шахснинг жиноятга алоқадорлиги йўқлиги аниқланса, рақамни қачон, қаердан олганлиги ва кимга сим-картани берганлигини аниқлаштириш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс бошқа шахслар орқали жабрланувчи билан алоқа ўрнатган бўлса, улар ўртасида ҳам сўров ўтқиши;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс томонидан қўлланилаётган танишиш усули орқали содир этилган жиноятлар бўйича маълумотлар тўплаш.

Жиноятчи шахс томонидан қолдирилган излар, нарса-буюмлар бўйича ўтказиладиган тезкор-қидирув тадбирлари:

–жиноят содир этилган жойда ва унга туташ ҳудудларда қиёсий текшириш учун намуналар тўплаш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс томонидан жиноят содир этилган жойда, жабрланувчига бериб кетилган нарса-буюмларда бармоқ излари аниқланса, нарса ва ҳужжатларни текшириш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс томонидан қолдирилган нарса ва буюмларнинг ўзига хослигини, бундай нарсалар қаерларда сотилиши мумкинлигини аниқлаб, ўша жойларда сўров ўтказиш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс томонидан қолдирилган излар, нарса-буюмлар бўйича ушбу жиноятни содир этган фирибгарнинг шахсини аниқлаш мақсадида маълумотлар тўплаш ва бошқа тадбирларни ўтказиш.

Тезкор ходимнинг фирибгарлик жиноятларини фош этиш бўйича амалга ошириладиган фаолияти ташкилий ва тактик чора-тадбирлар мажмуи бўлиши лозим. Уларнинг йўналиши, авваламбор, содир этилган жиноятнинг барча ҳолатларини энг майда жиҳатларигача аниқлашга, айниқса жабрланувчи, жиноятни ўз кўзи билан кўрган, терговни қизиқтирувчи маълумотларга эга бўлган шахслар билан батафсил сўров ўтказиш керак.

Фирибгарлик жинояти содир этилгани ҳақидаги хабар асосида профилактика инспектори дастлабки терговга қадар амалга ошириши лозим бўлган вазифаларини ўз вақтида ва тўғри ташкил этиши, ҳудудда хизмат қилаётган соҳавий хизмат ходимлари, маҳалла посбонлари ва жамоатчиликни ушбу жиноятни «**иссиқ изидан**» очиш ишларига жалб эта олиши энг муҳим ишлардан биридир. Айниқса, ушбу жиноятнинг оғир ва ўта оғир, яъни жабрланувчига катта миқдорда зарар етказиш орқали содир этилиши, фуқаролар ўртасида турли тушунмовчиликлар, норозиликлар келтириб чиқариши мумкин. Шу сабабли, мазкур турдаги жиноятларни «**иссиқ изидан**» очиш, жиноятчиларни ўз вақтида ушлаш ҳамда уларни тегишли жинойий жавобгарликка тортилишини ва етказилган зарарнинг қопланишини таъминлаш орқали фуқароларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоя қилинади, шу билан бирга уларнинг давлат, айниқса ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга бўлган ишончлари ортади.

Амалиётда фирибгарлик жиноятларидан жабрланган фуқароларнинг аксарияти аввало профилактика инспекторига мурожаат қилади. Айнан шунинг учун профилактика инспекторлари бундай аризаларни қонунда белгиланган текширувларни амалга ошириш ва жиноят иши қўзғатиш масаласини ҳал этиш учун навбатчилик қисми орқали ички ишлар органларининг тергов хизматларига топширишлари керак.

Фирибгарлик жинояти содир этилгани ҳақида профилактика инспекторига хабар келиб тушганда, унинг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат бўлади:

–шахсни «Фуқароларни қабул қилиш китобига» қайд этиш;

–Рация, телефон ва бошқа алоқа воситалари орқали фирибгарлик жинояти ҳақидаги хабарни ИИБ навбатчилик қисмига етказиш;

–фирибгарлик жинояти бўйича қўшимча маълумотларни аниқлаш юзасидан маҳалла посбонларига вазифаларни белгилаб бериш;

–мазкур фактга гувоҳ бўлган ёки маълум бир маънода маълумотларга эга бўлган шахсларни, уларнинг яшаш манзили, исми ва шарифини аниқлаш;

–терговга қадар текширув учун мазкур жиноятни содир этганликда гумон қилинаётган шахс ҳақидаги маълумотларни тўплаш, унинг шахсини аниқлаш чораларини кўриш;

–жабрланувчи билан суҳбатлашиш ва бу жараёнда унга қандай зарар етказилганлиги ва нима воқеа содир бўлганини батафсил суриштириш, жиноят содир этган шахс ва гувоҳлар ҳақида маълумотлар олиш;

–фирибгарлик жиноятининг жабрланувчиси бўлган фуқародан ариза олиш ва уни ИИБ навбатчилик қисмидаги «Шакл-2» китобига қайд этиш чораларини кўриш ҳамда мазкур ҳолат юзасидан ИИБ бошлиғига ахборот бериш;

–фирибгарлик содир этган шахсни ушлаш чораларини кўриш, қўшимча далилий ашёлар ва маълумотларни аниқлаш;

–тажовуз предмети ўзганинг мулки (пул, қимматбаҳо буюмлар, тақинчоқлар, кўчмас мулк ва бошқалар) бўлганлиги сабабли, маҳалла посбонлари ва бошқа махсус тоифадаги шахсларга алоҳида топшириқлар бериш ва мазкур мулк ҳақиқатан ҳам жабрланувчида бўлганлигини аниқлаш юзасидан чора-тадбирларни амалга ошириш;

–жиноят тугалланган вақтни аниқлаш чораларини кўриш, бунда мулкка бўлган ҳуқуқларни акс эттирувчи қалбакилаштирилган ва бошқа ҳужжатларни аниқлаш ва жиноят ашёси сифатида олиб қўйиш чораларини кўриш;

–жиноят содир этган шахс ва жабрланувчи ўртасидаги муносабатларни тўлиқ ўрганиб чиқиш, бунда ёлғон ёки ишончни суистеъмол қилиш орқали амалга оширилганлигини ўрганиш, яъни жабрланувчининг мулки алдаш йўли ёки ишончни суистеъмол қилиш орқали талон-торож қилинганлиги ҳақидаги маълумотларни тўплаш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахснинг яшаш манзили, иш жойи ва аввал шуғулланган фаолияти ҳақидаги маълумотларни аниқлаштириш, шу билан бирга фирибгарликни неча киши содир этилганлиги, уларнинг кимлар билан алоқада бўлганлиги ҳақида маълумот олиш;

–фирибгарлик жиноятининг жабрланувчисига етказилган зарар миқдори ҳақидаги маълумотларни тўплаш.

Масалан, 2023 йил 30 март куни Юнусобод тумани Тошкент халқа йўли кўчасида жойлашган «Малика» савдо мажмуаси қаршиида, 1976 й.т., Сирғали тумани, Ўқитувчилар кўчасида яшовчи З.З., 1983 й.т., Рафиқов кўчасида яшовчи И.Х.га Хитой Республикасидан видеоаппаратлар келтириб беришни ваъда қилиб, ишончини суиистеъмол қилган ҳолда 7.000.000 сўм пулини олиб, ўз эҳтиёжлари учун сарфлаб юборган. З.З.нинг шахси профилактика инспектори томонидан аниқланган ва у ушланган.

Шу билан бирга, профилактика инспекторлари фирибгарлик жинояти ким томонидан, кимга нисбатан, нима мақсадда, қандай усулда содир этилганлиги ва бошқа жиҳатларига аниқлик киритишга ҳаракат қилиши лозим.

Фирибгарлик жиноятларини очишининг дастлабки босқичида тезкор ходимнинг вазифалари қуйидагилардан иборат бўлади:

–фирибгарлик жиноятини содир этиб, воқеа жойидан яширинган шахснинг телефон рақами жабрланувчига маълум бўлса, уяли алоқа компанияси имкониятларидан фойдаланган ҳолда тегишли маълумотлар тўплаш тадбирларини ўтказиш;

–уяли алоқа компаниясидан олинган маълумотлар асосида шубҳали шахсларни аниқлаш ҳамда улар бўйича маълумотлар тўплаш;

–шубҳали шахслар билан сўров тадбирларини ўтказиш ҳамда улар томонидан берилган маълумотларни текшириш;

–қидирув қатнашчиларига жабрланувчи ва шоҳидлардан олинган фирибгарлик жиноятини содир этган шахснинг ташқи белгилари ҳақидаги маълумотларни етказиш;

–жабрланувчи ва жиноят шоҳидларига ички ишлар органлари ҳисобида турган шахсларнинг фотоальбомини кўрсатиш орқали шахснинг айнанлигини аниқлаш;

–эксперт-криминалистга жабрланувчи ва шоҳидларнинг кўрсатувлари асосида қидирилаётган шахснинг фотороботини тузиш юзасидан топшириқ бериш;

–жиноятчининг фотороботидан фойдаланиб, унинг шахсини аниқлаш мақсадида ЭКБ имкониятларидан фойдаланиш орқали маълумот тўплаш;

–жиноятчи пайдо бўлиши мумкин бўлган жойларда шахсий изқуварлик орқали жиноят содир этган шахсни аниқлаш чора-тадбирларини амалга ошириш;

–жиноят содир этилган жойларда ва уларга туташ ҳудудларда фуқароларга жиноятни содир этган шахснинг фотороботини кўрсатиш орқали шахсини аниқлаш мақсадида сўровлар ўтказиш;

–жиноятчи шахс томонидан олиб кетилган нарса-буюмларнинг ҳужжатлари, хусусий рақами, жабрланувчи уларни қачон ва қаердан олганлиги, ушбу

нарсаларни кўрса таний олиши ҳамда бошқа масалалар юзасидан маълумотлар тўплаш;

–жиноятчи шахс томонидан олиб кетилган нарса-буюмлар сотилиши мумкин бўлган жойларда тезкор текширувлар;

–жиноятчи шахс томонидан олиб кетилган нарса-буюмлар сотилиши ёки сотиб олинishi мумкин бўлган жойларда сотувчилар ва харидорлар билан сўров ўтказиш;

–жиноятчи шахсни аниқлаш ва жиноятини фoш этиш мақсадида тегишли хизматларга топшириқлар бериш орқали маълумотлар тўплаш;

–жиноят содир этиш усули бўйича тегишли ҳисоблардан текшириш мақсадида маълумотлар тўплаш тадбирини ўтказиш;

–муқаддам ушбу усулда жиноят содир этган шахслардан сўраш ҳамда улардан олинган маълумотларни тезкор йўллар билан текшириш;

–муқаддам ушбу усулда жиноят содир этган шахслар билан боғлиқ ахборотни олиш мақсадида маълумот тўплаш;

–гумон қилинувчи шахслар аниқланса, уларга нисбатан тезкор кузатув ўтказиш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс бошқа шахслар орқали жабрланувчи билан алоқа ўрнатган бўлса, улар ўртасида сўров ўтказиш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс томонидан жиноят содир этилган жойда, жабрланувчига бериб кетилган нарса-буюмларда бармоқ излари аниқланса, нарса ва ҳужжатларни текшириш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс томонидан қолдирилган нарса ва буюмларнинг ўзига хослигини, бундай нарсалар қаерларда сотилиши мумкинлигини аниқлаб, ўша жойларда сўров ўтказиш;

–фирибгарлик жиноятини содир этган шахс томонидан қолдирилган излар, нарса-буюмлар бўйича ушбу жиноятни содир этган фирибгарнинг шахсини аниқлаш мақсадида маълумотлар тўплаш ва бошқа тадбирларни ўтказиш.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва методологик аҳамиятга молик нашрлар:

1. Мирзиёев Ш.М. Конституция–эркин ва фаровон ҳаётимиз, мамлакатимизни янада тараққий эттиришнинг мустаҳкам пойдеворидир / Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганининг 25 йиллигига бағишланган тантанали маросимдаги маърузаси // Халқ сўзи. – 2017 й. 8дек.

2. Мирзиёев Ш.М. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқи // Халқ сўзи. – 2017. – 20 сент.

3. Мирзиёев Ш.М. 2017 йил 20 ноябрь куни ўтказилган жиноятчиликка қарши курашиш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда давлат ва жамоат ташкилотлари ҳамкорлигига бағишланган йиғилишда сўзлаган нутқи // Халқ сўзи. – 2017. – 21 нояб.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 апрелдаги «Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5005-сон Фармони // URL: <http://www.lex.uz>.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 мартдаги «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2833-сонли қарори // URL: <http://www.lex.uz>.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 18 апрелдаги «Ички ишлар органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси булинмалари фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2896-сонли қарори // URL: <http://www.lex.uz>.

Монография, илмий мақола, патент, илмий тўпламлар:

7. Каныгин В.И. Проблемы комплексного анализа и предупреждения преступности в регионе (по материалам Приволжского федерального округа): Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Нижний Новгород, 2002. – 21 с.;

8. Саитқулов Қ.А. Ҳуқуқбузарликлар виктимологик профилактикаси чора-тадбирлари // Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги қонуни ижросини таъминлашнинг асосий йўналишлари: Республика илмий-амалий конференция материаллари (2015 йил 12 март). — Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2015. — Б. 56;